

Předkládaná diplomová práce Šárky Šustové „Vliv HIV/AIDS na reprodukční chování v Jihoafrické republice“ je tvořena 129 stranami, z nichž 98 stran se týká textové části. Textová část práce je rozdělena do devíti hlavních kapitol, včetně úvodu a závěru, které jsou dále členěny přehledně do dalších podkapitol.

Autorka práce si zvolila vysoce aktuální téma, které výrazně ovlivňuje nejenom zdravotnické, ale také sociální, ekonomické a rovněž – jak autorka ve své práci prokázala – demografické charakteristiky mnohých států. Ačkoliv HIV/AIDS v současné době postihuje státy především subsaharské Afriky, tak zvyšující se prevalence z posledních let ve státech východní Evropy nám ukazuje, že studiu a analýze tohoto tématu by mělo být i v českém prostředí věnováno více prostoru. Proto lze ocenit snahu Šárky Šustové, že si pro zpracování své diplomové práce zvolila právě toto téma.

Cílem práce je analýza možného vlivu pandemie HIV/AIDS na úroveň a změny porodnosti a plodnosti obyvatelstva Jihoafrické republiky od druhé poloviny 80. let 20. století. Zvolení Jihoafrické republiky, jako objektu studia, je poměrně logické. Jednak se jedná o stát s vysokou prevalencí této nemoci, ale zároveň se jedná o jeden z mála afrických, resp. rozvojových států, který má ke studiu této problematiky relativně zdařilou datovou základnu, která se může opírat o výsledky mnohých výběrových šetření a odborných analýz. Právě tyto výstupy byly oporou také autorce této práce, avšak je nutné vyzdvihnout, že nešlo jen o čisté okomentování již publikovaných výsledků, ale v mnohých případech také o porovnávání různých výstupů, provedení vlastních výpočtů a aplikaci pokročilejších metod demografické analýzy.

Diplomová práce Šárky Šustové má logickou strukturu. Po úvodním vymezení problému, cílů práce, stanovení vstupních hypotéz, popisu zdrojů dat a použitých metodologických postupů se autorka věnuje stručně charakteristice Jihoafrické republiky, která je pro další práci nezbytná. Především kapitola, zabývající se společensko-politickým prostředím ke vztahu k této nemoci je pro pochopení vývojových trendů přínosná. Možná by však s ohledem na téma práce bylo vhodné v některé úvodní kapitole přiblížit rozdíl mezi pojmy HIV a AIDS, včetně jejich základních biologických a především imunologických charakteristik, což v této práci chybí. Další kapitoly se již věnují detailní analýze výskytu HIV/AIDS ve studované republice – sledovány jsou především ukazatel prevalence a míra incidence, a to hned podle několika specifických třídění – podle věku, pohlaví, rasy či regionálního členění. Stěžejní část práce se pak věnuje vlivu HIV/AIDS na základní ukazatele porodnosti, plodnosti a reprodukce. Autorka zde velmi často využívá pro bližší analýzu dekompoziční metody podle Kitigawy, pomocí které se jí poměrně dobře daří identifikovat vliv intenzity procesu a věkové struktury na ukazatele porodnosti i plodnosti. Velmi zajímavé je také porovnávání základních ukazatelů plodnosti a reprodukce za HIV-pozitivní a HIV-negativní ženy, stejně jako použití ukazatele „population attributable change“. Autorka v této sedmé, stěžejní kapitole popisuje vliv HIV/AIDS na výše uvedené ukazatele za celou Jihoafrickou republiku, stejně jako za populaci členěnou podle rasy či regionální příslušnosti, a to nejenom za období od roku 1985 do současnosti, ale také nastiňuje odhad budoucího vývoje až do roku 2025. Tento odhad je umožněn využitím speciálního modelu, resp. softwaru, který poskytuje co nejlepší odhady demografického vývoje Jihoafrické republiky z hlediska dopadů nákazy virem HIV a onemocnění AIDS na tamní obyvatelstvo. V poslední kapitole se Šárka Šustová snaží vytvořit svou vlastní projekci plodnosti jihoafrických žen, a to za předpokladu, že se od počátku roku 2010 již nikdo nenakazí virem HIV.

Po demografické stránce se zdá být diplomová práce Šárky Šustové korektní. Hypotézy, které si vytyčila v úvodní kapitole, jsou průběžně verifikovány, přičemž v Závěru je souhrn získaných poznatků vedoucích k potvrzení či vyvrácení jednotlivých hypotéz opět stručně představen. K celkově vysoké úrovni celé práce přispívá velmi kladně také to, že autorka využila a aplikovala poznatky, které získala při studiu, a to nejenom demografické, ale také statistické za pomoci programu SAS či kartografické s využitím GIS. Celá práce je navíc poměrně dobře graficky zpracovaná.

Také v této práci se však vyskytují některé chyby, které jsou dány především autorčinou nepozorností. Především je to celá řada typografických chyb (chybějící mezery mezi slovy, špatné odsazení slov na konci řádky, nevhodný začátek kapitol na dolním okraji stránky (např. kapitoly 7.2.1 či 7.2.4), nespojení zdroje dat s objektem u obr. 26 apod.), nekorektní používání citací a jejich zápis v seznamu literatury (špatně používaná citace „tamtéž“ u prvních odkazů na stránce; chybějící zdroje v seznamu, např. SA MDGs Country Report, 2005 na s. 54, Norville et al., 2003 na s. 55, OSN, 2008 na s. 61; v seznamu pramenů dat chybí u první položky vročení s ohledem na často používaný zdroj ASSA, 2010 apod.) či odlišný název práce v záhlaví stránek. U tabulek a grafů se pak doporučuje, aby byly srozumitelné čtenáři samy o sobě, bez nutnosti hledání vysvětlení některých použitých vyjadřovacích prostředků v textu, ale v poznámkách pod těmito objekty (např. např. čísla v závorkách u obr. 10 a 14, vysvětlení „HIV+/HIV-“ ze záhlaví tabulky 16, u obr. 28 vysvětlení zkratk „čmr HIV+ I.“ a „čmr HIV+ II.“ apod.); v některých liniových grafech jsou pak špatně čitelné linie vybarvené žlutou barvou. Na s. 80–81 by pak u výsledků regresní analýzy bylo možné zobrazit hlavní výsledky do přehledné tabulky, stejně tak, jako je tomu u tab. 22. Zároveň by asi bylo vhodné používat příště korektního oficiálního překladu této studované země do češtiny, kterým není „Jihoafrická republika“, ale „Republika Jižní Afrika“, což však i odbornými geografy je velmi často zaměňováno (poznámka oponenta: v tomto posudku je záměrně pojmenován daný stát v souladu s předkládanou prací).

Výše uvedené nedostatky však nemohou jinak narušit celkově kladné hodnocení diplomové práce Šárky Šustové. Z celé práce je zřetelný zájem autorky o danou problematiku, což podtrhuje také její snaha o zjištění či potvrzení určitých údajů pomocí e-mailové komunikace s některými autory. V závěru práce sama autorka naznačuje další možné směřování výzkumu v této problematice. Předkládaná diplomová práce tak jednoznačně splňuje základní požadavky kladené na zpracování kvalifikační práce takového typu, a proto tuto práci

navrhuji přijmout k obhajobě.

Luděk Šídlo

Praha 2010-05-24